

05 **πολιτισμός/γραφική & ανάγνωση**

Μια ιστορική περιήγηση στη συμπρωτεύουσα

Για το βιβλίο *Μελανές κηλίδες στην ιστορία της Θεσσαλονίκης* του Σπύρου Κουζινόπουλου

■ της **Μαρίας Καβάλα**

Η Θεσσαλονίκη και πτυχές της σύγχρονης ιστορίας της απασχολούν και σε αυτό το βιβλίο τον καταξιωμένο δημοσιογράφο και συγγραφέα της πόλης, Σπύρο Κουζινόπουλο. Στόχος του να ξεκλειδώσει τη μνήμη, τη μνήμη που μπορεί να καλλιεργήσει ιδανικά και ηθικές αξίες, ειδικά στους νέους ανθρώπους.

Οι «μελανές κηλίδες» του μπορούν να θεωρηθούν ένα γνήσιο έργο δημόσιας ιστορίας με την έννοια ότι η αφηγηρία του συγγραφέα είναι ερωτήματα και ανησυχίες που εκκινούν από το παρόν, από τη σημερινή πραγματικότητα στην οποία ζούμε, την παρατεταμένη κρίση, οικονομική και αξιών, την άνοδο της ακροδεξιάς, τα τεράστια κοινωνικά προβλήματα. Δημιουργίες της δημόσιας ιστορίας, τεκμηριωμένες δημοσιογραφικές έρευνες, κινηματογράφος, σχολικά εγχειρίδια και λογοτεχνικά βιβλία, μνημεία και επετειακές εκδηλώσεις μας επιτρέπουν να εξετάσουμε τη σχέση που η σύγχρονη κοινωνία διατηρεί με το παρελθόν, το οποίο δεν παραμένει αμετάβλητο αλλά αλλάζει με βάση τα νέα ερωτήματα που θέτουμε τις νέες ερμηνείες που αναζητούμε.

Ξεκινώντας ο συγγραφέας, μας μεταφέρει πίσω στο 1821 και υπενθυμίζει μέσα από κλασική βιβλιογραφία τις σφαγές προκρίτων, αγωνιστών και αμάχων, από τις οθωμανικές αρχές ως αντίποινα για τη συμμετοχή στην Επανάσταση, το κίνημα του Εμμανουήλ Παπά, τον αγώνα των χωριών γύρω από τη Θεσσαλονίκη και αυτών της Χαλκιδικής, θυμίζοντάς μας πρόσωπα και ιστορίες που τείνουν να ξεχαστούν λόγω του κυρίαρχου παραδείγματος της επανάστασης στην Πελοπόννησο και στη Στερεά. Πλούσια βιβλιογραφία και περιεκτική γραφή βοηθούν τον αναγνώστη να έχει σαφή εικόνα της εποχής σε λίγες σελίδες, αρετή που χαρακτηρίζει όλα τα κεφάλαια του βιβλίου.

Η επόμενη στάση του βιβλίου γίνεται 100 χρόνια μετά, τον Οκτώβριο του 1912, όταν ο ελληνικός στρατός μπαίνει νικηφόρα στην πόλη. Σε αυτό αναδεικνύεται μια ανέκδοτη πλευρά της κακής επικοινωνίας και σχέσης ανάμεσα στο διάδοχο Κωνσταντίνο και στον πρωθυπουργό Βενιζέλο, η οποία διακρίνεται από τα μεταξύ τους τηλεγραφήματα, ενώ προμηνύει τη βαθύτερη πολιτική κρίση που θα προκύψει με τον εθνικό διχασμό λίγο αργότερα. Αφανής ήρωας της ιστορίας ο τηλεγραφετής της κωμόπολης του Γιά, όπου υπογράφηκε η συνθηκολόγηση από τον Ταχσίν πασά.

Το τέλος του Α' Π.Π., της Μεγάλης ιδέας και

η μικρασιατική καταστροφή, το προσφυγικό ζήτημα και η άνοδος του φασισμού στην Ευρώπη είναι το πολιτικό και ιστορικό πλαίσιο της επόμενης ενότητας, η οποία ανιχνεύει τις εκφάνσεις του φασισμού στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου με μία επισκόπηση των πολλών φασιστικών οργανώσεων και τελικά της επικράτησης της ισχυρότερης από αυτές, της «ΕΕΕ». Συγκροτήθηκε με έντονα αντικομμουνιστικό και αντισημιτικό πρόσημο και σταθερή υποστήριξη,

Οι «μελανές κηλίδες» αφηγούνται την πόλη σε εποχές βίας, ολοκληρωτισμού, καταστολής και αντίστασης, σε εποχές πολύ διαφορετικές από τη σημερινή αλλά ίσως όχι και τόσο

οικονομική και πολιτική, από προσωπικότητες της βενιζελικής παράταξης. Αναδεικνύεται η βίαιη δράση της εναντίον κομμουνιστών και Εβραίων με αποκορύφωμα το πογκρόμ στο συνοικισμό Κάμπελ το 1931, το πρώτο στον ευρωπαϊκό χώρο, καθώς και οι συνέχειες της στη φασιστική ΕΟΝ και στους δωσίλογους της κατοχής.

Από τα μέσα της δεκαετίας του '30 οι ταξικές και κοινωνικές αντιθέσεις είχαν «καμουφλα-

ριστεί» ή οξυνθεί μέσα στον εθνικισμό, τον αντικομμουνισμό και τη σκληρότητα της μεταξικής δικτατορίας. Σε αυτό το κλίμα μας μεταφέρει η 4η ενότητα του βιβλίου μας, με τις πολιτικές διώξεις, τα βασανιστήρια, τον πάγο και το ρετσινόλαδο και τη μεγαλύτερη πυρά καύσης βιβλίων δίπλα από το Λευκό Πύργο. Μετά τον Β' Π.Π., στον Ιανουάριο του 1947 μας μεταφέρει η επόμενη ενότητα, στα χρόνια του Εμφυλίου πολέμου και στο ναυτικό δυστύχημα που συνέβη με το επιβατικό πλοίο «Χειμάρα». Το συνδυαστικό νήμα με τις υπόλοιπες ιστορίες είναι η ίδια η πόλη της Θεσσαλονίκης καθώς το καράβι εκτελούσε το δρομολόγιο Θεσσαλονίκη-Πειραιάς και στο επίκεντρο οι πολιτικοί κρατούμενοι της αριστεράς και του κομμουνιστικού χώρου, που οδηγούνταν σε εξορίες και φυλακές και τελικά βρήκαν τραγικό θάνατο. Αφιερωμένα στη δεκαετία του '60 είναι τα δύο τελευταία κεφάλαια του βιβλίου, μια δεκαετία που έχει απασχολήσει τον συγγραφέα ιδιαίτερα και στο προηγούμενο βιβλίο του για τις πολιτικές δολοφονίες. Το ένα κεφάλαιο επικεντρώνεται στην τρομοκρατία που υπέστησαν οι δημοκρατικοί και αριστεροί πολίτες στη Θεσσαλονίκη και στη Μακεδονία την περίοδο των εκλογών «βίας και νοθείας» της 29ης Οκτωβρίου του 1961 και στο σχέδιο «Περικλής» (δολοφονία Στέφανου Βελδεμίρη).

Το άλλο αναφέρεται στη ζοφερή περίοδο της χούντας του 1967, με τις συλλήψεις, τα φονικά βασανιστήρια (Γιώργης Τσαρουχάς, Βασίλης Μπεκροδημήτρης, Γιάννης Χαλκίδης) αλλά και τους ατελείωτους καταλόγους των χιλιάδων Βορειοελλαδικών που εξορίστηκαν στην Γυάρο και την Λέρο.

Στο παράρτημα, ένας μετρήσιμος χάρτης συλ-

λήψεων ξεδιπλώνεται μπροστά στον αναγνώστη για την πρώτη μέρα του πραξικοπήματος, και συμβάλλει στο να μην ξεχαστεί η βίαιη καταστολή κάθε εχθρού του καθεστώτος (1.467 άτομα στην Β. Ελλάδα).

Οι «μελανές κηλίδες» αφηγούνται την πόλη σε εποχές βίας, ολοκληρωτισμού, καταστολής και αντίστασης, σε εποχές πολύ διαφορετικές από τη σημερινή αλλά ίσως όχι και τόσο, δίνουν πρόσωπο και φωνή σε μικρούς και μεγάλους της ήρωες, αποκαλύπτουν δικτάτορες και δικτατορίσκους, στοχεύοντας στη γνώση, στη διδαχή. Νομίζω ότι το πετυχαίνουν με τον καλύτερο τρόπο...

Τετράδια πολιτικού διαλόγου έρευνας και κριτικής

Κυκλοφόρησε το 68-69 τεύχος, Άνοιξη – Καλοκαίρι 2017

Περιεχόμενα

Σταύρος Λυγερός: Πορεία σε αχατογράφητα νερά

Κώστας Βενιζέλος: Κυπριακό: Νέα στρατηγική τώρα για να μην εδραιωθεί η κατοχή

Παύλος Τουμανιδής: Εσωτερική κρίση, πλέγμα εξάρτησης και ελληνοτουρκικές σχέσεις

Σωτήρης Ρούσσος: Η Ρωσία, η Μέση Ανατολή και το διεθνές σύστημα

Δημήτρης Δεληολάνης: Ο Μπέπε Γκριλο και η κατάρρευση του «ψηφιακού λαϊκισμού»

Αναγνώσεις – Scripta Manent

Οδυσσέας Ελύτης:

[Έτσι γεννήθηκε το «Άξιον Εστί»]

Αλμπέρ Καμύ: Το Ελληνόπουλο

Λουκάς Αξελός:

Η Αριστερά απέναντι στο Έθνος

Στάθης Ανδρέου: Ισότητα και ελευθερία στον Ζ.Ζ.Ρουσσώ και τον Τ. Χομπς, Μέρος Β

Δημήτρης Μπελαντίς: Το επαναστατικό κόμμα στον Λένιν

In Memoriam / Σταύρος Κωνσταντακόπουλος (1958-2015)

Μανόλης Αγγελίδης: Ο Σταύρος Κωνσταντακόπουλος κι η θεωρία της Δημοκρατίας

Γιώργος Φαράκλας: Ο σοσιαλισμός ως συνεπής φιλελευθερισμός

Ζόραν Λαζάρεβιτς: Η μάχη της Τσοκέσινα ή οι Σερβικές Θερμοπύλες

Σίμος Ανδρονίδης: Στα διάκενα του χρόνου: Η ποίηση του Γιάννη Ρίτσου

Βιβλιοπαρουσίαση

Χριστίνα Ανδρέου: Πέντε και Δέκα Νέα Βιβλία

Σταύρος Λυγερός: Πορεία σε αχατογράφητα νερά
Κώστας Βενιζέλος: Κυπριακό: Νέα στρατηγική τώρα για να μην εδραιωθεί η κατοχή
Παύλος Τουμανιδής: Εσωτερική κρίση, πλέγμα εξάρτησης και ελληνοτουρκικές σχέσεις
Σωτήρης Ρούσσος: Η Ρωσία, η Μέση Ανατολή και το διεθνές σύστημα
Δημήτρης Δεληολάνης: Ο Μπέπε Γκριλο και η κατάρρευση του «ψηφιακού λαϊκισμού»
Οδυσσέας Ελύτης: [Έτσι γεννήθηκε το «Άξιον Εστί»]
Αλμπέρ Καμύ: Το Ελληνόπουλο
Λουκάς Αξελός: Η Αριστερά απέναντι στο Έθνος
Στάθης Ανδρέου: Ισότητα και ελευθερία στον Ζ.Ζ.Ρουσσώ και τον Τ. Χομπς, Μέρος Β
Δημήτρης Μπελαντίς: Το επαναστατικό κόμμα στον Λένιν
IN MEMORIAM / ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ (1958-2015)
Μανόλης Αγγελίδης: Ο Σταύρος Κωνσταντακόπουλος κι η θεωρία της Δημοκρατίας
Γιώργος Φαράκλας: Ο σοσιαλισμός ως συνεπής φιλελευθερισμός
Ζόραν Λαζάρεβιτς: Η μάχη της Τσοκέσινα ή οι Σερβικές Θερμοπύλες
Σίμος Ανδρονίδης: Στα διάκενα του χρόνου: Η ποίηση του Γιάννη Ρίτσου
Χριστίνα Ανδρέου: Πέντε και Δέκα Νέα Βιβλία

www.stochastis.gr